

Akava

5. 9. 2021

Akavan ehdotukset EU:n tulevaisuus- keskusteluun

Keväällä 2021 aloitettiin keskustelu EU:n tulevaisuudesta, joka jatkuu vuoden 2022 kevääseen asti. Tarkoitus on päivittää unionin painopisteitä ja toimintatapoja sekä saada myös kansalaiset keskustelemaan eurooppalaisen yhteistyön jatkosta.

Eurooppalaisista aiheista keskustellaan Suomessa ajoittain, mutta liian usein vain "tässä ja nyt" -seikoista, oletetuista uhkista tai reagoiden jo syntyneisiin ehdotuksiin. Tarvitsemme lisää tulevaisuuden pohtimista ja suuntaamista sekä omia aloitteita.

Pandemian jäljissä emme ole palaamassa sellaisenaan entiseen Suomeen tai Eurooppaan, vaan luomassa jotain uutta. Miten koronavirushiiri voitaisiin hyödyntää EU:n toiminnassa? Missä asioissa tarvitaan uutta tai syvennettyä yhteistyötä? Millaisiin kysymyksiin komission aloitetoiminta tulisi suunnata? Ja niin edelleen.

Akavan näkemys on, että vahva EU merkitsee vahvaa Suomea. Suomen ja EU:n globaali menestyminen edellyttää eurooppalaisen yhteistyön syventämistä.

Haluamme tällä julkaisulla tuoda esiin ajatuksiamme siitä, miten unionia pitäisi kehittää edelleen ja missä asioissa sen tulisi olla erityisen aktiivinen.

Puheenjohtaja
Sture Fjäder

Talouspolitiikka – kohti kestäväää kasvua

Euroopan keskuspankin toimet sekä vakaus- ja kasvusopimuksen tilapäinen jäädyttäminen ovat olleet tarpeellisia ja tehokkaita toimenpiteitä koronatalouskriisin estämiseksi. Esimerkiksi pysyvä velkaelvytys ei ole silti kestävä tie. EU:n talouslinjausten tarpeelliseen päivittämiseen liittyy lukemattomia kysymyksiä, mutta lähtökohtana tulisi olla seuraavat periaatteet:

- Vaikka vakaus- ja kasvusopimuksen 60 prosentin velkarajaa muutettaisiin, tarvitaan tehokkaita välineitä velkaantumisen rajoittamiseen ja kohtuullisiin budjettialijäämiin (menosääntöjä).
- Kriisitilanteissa voitaisiin poiketa säännöistä yhteisten kriteerien pohjalta. Normaaliaikoina tavoitteen tulee olla vahva julkinen talous, joka mahdollistaa investoinnit ja kriisinkestävyden.
- Poliittinen ohjaus ei ole osoittautunut riittävän vahvaksi pitämään jäsenmaita uudistusten tiellä ja tarvitaan markkinat takaisin avuksi. Esimerkiksi velkasaneerauksen mahdollisuus jäsenmaille pakottaisi lainanantajat pohtimaan maakohtaisia riskejä. Toiseksi EU-tuet on kytkettävä uudistuksiin.
- Euroopan keskuspankin uusi strategia on tervetullut, mutta se ei voi jatkaa elvyttämistä loputtomiin peittäen näin jäsenmaiden rakenneongelmia. Strategian tulee sisältää myös tie ulos nykyimmäisestä velkakirjaelvytyksestä ja jäsenmaiden ohjausta reformien tielle.
- EU:n talouspolitiikan läpileikkaavina teemoina tulee olla kestävä kasvu, työllisyys ja tuottavat investoinnit sekä tuottavuuden kasvattaminen.

EU ja rahat

Lähivuosina ollaan unionin varojen käytössä poikkeuksellisessa tilanteessa, sillä käytössä on sekä monivuotinen 2021–27-budjetti että niin sanottu elvytysväline pandemiasta pois siirtymiseen. Jälkimmäisen pohjalta Suomi on laatinut kestävään kasvun ohjelman. Lisäksi osana vihreän kehityksen ohjelmaa eli Green Dealia on ehdotettu mittavaa sosiaalista ilmastorahastoa. Keskustelua käydään monivuotisen budjetin koosta, jatkoelvytyspaketista ja sosiaalisen ilmastorahaston tarpeesta.

- Uusi EU-tason elvytyspaketti tarvittaisiin vain vaikeassa kriisitilanteessa tai pandemian vaikeutuessa jyrkästi. Järkevämpää olisi kasvattaa tulevaisuudessa jonkin verran monivuotisen budjetin kokoa.
- Nykyinen EU:n elvytyspaketti on silti sisällöllisesti parempi kuin monivuotinen budjetti ja vastaisuudessa budjettia pitää muuttaa pakettin suuntaan. Elvytysvälineen painotus on digitalisaation, osaamisen ja vihreän siirtymän kaltaisissa tulevaisuusinvestoinneissa ja se on vahvasti kytketty maakohtaisiin uudistuksiin ja oikeusvaltioon.
- EU:n tulolähteissä tulee palauttaa niin sanottujen omien varojen merkitys vahvemmaksi. Nykypohjainen, pääasiassa jäsenmaankohtaisiin BKT-maksuihin perustuva järjestelmä on johtanut pysyviin ”maaotteluihin

saannoista” esimerkiksi tulevaisuusinvestointien kustannuksella. Muun muassa EU:n muovimaksu ja hiilitullit ohjaisivat kulutusta ja taloutta kohti kestäviä ratkaisuja.

- Yhteisvastuu toimii monilla EU:n alueilla, kuten esimerkiksi maataloudessa, rakennerahastoissa tai keskuspankin toimina. Kategorinen ”ei” yhteisvastuulle ei olekaan toimiva lähestymistapa, vaan Suomenkin tulee tarkastella sitä asia kerrallaan. Asiakohtaisesti ratkaistavan yhteisvastuun rinnalla tarvitaan ensisijaista omavastuuta esimerkiksi taloudenpidossa.
- Rahankäyttöön liittyy myös EU:n veropolitiikka. Tarvitaan sisämarkkinoiden toimintaa lähellä oleviin veromuotoihin vähimmäistasoja (vrt. esitys globaalista yritysverosta), haittaverojen roolin korostamista sekä veroparatiisien ja vastaavien suitsimista.

EU aktiivisena työelämän toimijana

EU on yhteinen vapaan liikkuvuuden työmarkkina-alue, jossa työntekijät, ammatinharjoittajat ja työsuoritukset liikkuvat tulevaisuudessa yhä enemmän rajojen yli. Kyse on myös kansalaisten Euroopasta, jossa kaikki hyötyvät unionista sekä siitä, että ei tule kilpailun vääristymiä.

EU:n on siis oltava aktiivinen työelämän toimija, joka tavoittelee modernia työelämää jatkuvasti uusiutuvassa tietotaloudessa. Tarvitsemme sitovat unionitasoiset linjaukset esimerkiksi seuraavista asioista:

- Alustatyö.
Työn tilaaja, suorittaja ja toisaalta asiakas voivat kaikki sijaita eri jäsenmaissa ja rajat ylittävät pelisäännöt ovat välttämättömiä.
- Palkkatasa-arvo.
EU:lla on ollut perustamisestaan saakka toimivaltaa työelämän tasa-arvokysymyksiin ja toisaalta miesten ja naisten palkkatasa-arvon saavuttamiseen on yhä matkaa.
- Itsensätyöllistäjien edunvalvonnan vahvistaminen. Itsensätyöllistäjien mahdollisuuksiin edistää oikeuksiaan tarvitaan parannusta. Kysymystä säädellään EU:n kilpailulainsäädännössä.
- Psykososiaaliset kuormitustekijät.
Työterveys- ja -turvallisuus on EU:n työelämätoiminnan ydintä, mutta tähän asti psykososiaaliset kuormitustekijät, kuten stressi ja työuupumus, ovat jääneet liian vähälle huomiolle.

Tutkimus ja koulutus – ollaan EU:n tulevaisuuden ytimessä

Paitsi sivistys ja eurooppalainen kulttuuriperintömme, myös talouden, työpaikkojen ja kilpailukyvyyn perusta rakentuu yhä enemmän osaamiseen ja tietotaitoon. Vankalla tutkimus-, tiede- ja koulutuspolitiikalla EU vahvistaa myös asemaansa globaalissa työnjaossa. Sen vuoksi katsomme, että:

- Tutkimuksen ja koulutuksen osuutta EU:n budjetista on kasvatettava huomattavasti.
- EU:n tutkimusalue on toteutettava komission 16.7.2021 antaman tiedonannon pohjalta. Kansallisten tutkimuspanostusten tavoitteen on silti oltava esitettyä korkeampi eli 4 prosenttia.
- Esitetty eurooppalainen koulutusalue on toteutettava vuoteen 2025 mennessä. Koulutuksen laatua on kuitenkin painotettava enemmän ja tavoitetasoja nostettava.
- Osaaminen on avainasemassa myös maahanmuuttajien ja pakolaisten integroinnissa: työelämälähtöinen kieli- ja kotouttamiskoulutus on käynnistettävä pikaisesti maahantulon yhteydessä myös EU:n ohjelmien avulla.
- Lähi-aikojen tärkeimpiä kysymyksiä ovat digiloikka sekä uusien Erasmus+ ja tutkimusohjelmien saaminen liikkeelle pandemian jäljiltä. Tämä koskee erityisesti ohjelmien henkilöliikkuvuutta, jota on poikkeusaikoina mahdollista toteuttaa fyysisen ja virtuaalisen liikkuvuuden yhdistelmänä ja tarvittaessa koronapassin avulla.
- EU:n kaiken toiminnan ja päätöksenteon tulee nojata asiantuntemukseen ja tutkittuun tietoon.

Green Deal – EU:n kohtalonkysymys

Komissio pitää Green Dealia kuluvan EU-viisivuotiskauden keskeisenä hankkeena. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunta ovatkin kirjaimellisesti elintärkeitä. Ne tuovat samalla myös muutosta talouteen, työmarkkinoille ja elintapoihin kasvattaen osaamistarpeita ja avaten uusia mahdollisuuksia. Kehityksen kärjessä kulkeminen eri ratkaisuilla tarjoaa tulevaisuuden työtä. Näissä yhteyksissä korostuvat:

- Markkinapohjaiset, tieteeseen ja uusiin innovaatioihin perustuvat ratkaisut. EU:lla on tässä keskeinen asema rahoittajana, päätöksentekijänä ja sisämarkkina-alueena.
- Green Deal on loikka kohti osaamisintensiivisyyttä: tutkimuksen ja koulutuksen oltava keskeisessä asemassa.
- Käytännön toimenpiteinä tarvitaan muun muassa päästökaupan laajentaminen, haittaverotusta ja kiertotalouden voimakasta edistämistä. EU:n hiilitullit tarvittaneen edistämään vähähiilisyyttä ja poistamaan kilpailun vääristymiä globaalilla tasolla.
- Oikeudenmukainen siirtymä eli tukitoimenpiteet ovat perusteltuja siirryttäessä kestäväan talouteen ja työmarkkinoihin. Siirtymä ei saa silti merkitä tarrautumista menneeseen, vaan aktiivista suuntautumista uusiin ammatteihin ja elinkeinoihin.
- Jos ehdotettu EU:n sosiaalinen ilmastorahasto syntyy, senkin pitäisi panostaa suorien tulonsiirtojen sijasta osaamisperusteiseen uuden talouden siirtymään.

Arvot ja oikeusvaltio – EU:n toiminnan perusta

EU:n on tunnetusti rauhanprojekti, jossa voimankäyttö korvattiin lainkäytöllä. Se on myös yhteisö arvoille, joiden rikkominen murtaa yhteistyön perustaa ja kansalaisyhteiskunnan. Heikko oikeusvaltiotilanne haittaa myös sisämarkkinoita, vapaita liikkuvuuksia ja taloudellista toimintaa, kuten rohkeutta investoida. Lisäksi demokratiaa ja kansalaisvapauksia edistävä EU ei voi puhua uskottavasti maailmalla, jos sen omalla alueella asiat eivät ole kunnossa. Oikeusvaltiokehityksen seuranta on edistetty viime vuosina, mutta se on edelleen riittämätöntä. Siksi korostamme, että:

- Oikeusvaltiorikkomuksissa EU-tukien myöntäminen on katkaistava nykyistä herkemmin ja varojen saannin ehdoksi kaikissa yhteyksissä on selvästi asetettava arvot ja oikeusvaltio.
- Tutkimuksen, tieteen, taiteen ja opetuksen vapaus on otettava näkyväksi oikeusvaltiokriteeriksi.
- Joissain oikeusvaltiota koskevissa päätöksissä vaaditaan yhä jäsenmaiden yksimielisyyttä. Tämä tulee poistaa.
- Viimesijaisena ratkaisuna yhteisten arvojen ja sääntöjen rikkojavan maan on jätettävä EU.

Sisämarkkinat ja kauppa – EU:n taloushyödyt esiin

Unionin sisämarkkinat tuottavat pysyvää ja mittavaa hyötyä niin työpaikkoina, vientimahdollisuuksina kuin kuluttajien valinnanvarana. EU:n toiminta kauppasopimusten neuvottelija on synnyttänyt jo kymmeniä markkinoita avaavia sopimuksia. Ne ovat EU-jäsenyyden taloushyötyjen ytimessä. Esimerkiksi Oxford Economicsin Akavalle laatiman selvityksen (2019) mukaan Suomessa on kymmeniä tuhansia lisätyöpaikkoja jäsenyyden ansiosta. Sisämarkkinoita ja kauppapolitiikkaa on silti edistettävä jatkuvasti:

- Sisämarkkinoiden 4 vapaata liikkuvuutta pitää palauttaa täysin mahdollisimman nopeasti.
- Uusia sisämarkkinahankkeita tarvitaan esimerkiksi digimarkkinoiden, datatalouden, pääomamarkkinoiden ja tekoälyn alalla. EU:n palveludirektiivi tulee päivittää ja tähdätä globaaliin kärkipaikkaan uudessa teknologiassa joka alalla.
- Sisämarkkinoilla tulee palauttaa tilapäisesti jäähyllä laitetetut kilpailupolitiikan tukisäännöt ja vahvistaa niitä entisestään. Koronakriisin aikana tuet ovat olleet ymmärrettäviä, mutta jatkuessaan ne murentavat tehokkaan ja tuottavan markkinatalouden.
- Kauppapolitiikan pitää olla avointa ja vastuullista sekä sääntöperusteista globalisaatiota ja WTO:ta tukevaa. Protektionismi ei ole oikea tie. Uusia kauppasopimuksia tarvitaan esimerkiksi Afrikan, Yhdysvaltojen, Intian ja Latinalaisen Amerikan maiden kanssa.

Kyllä EU:n toiminnan ja perussopimuksen kehittämiseksi

EU ei voi olla eurooppalainen instituutiomuseo. Sen on kehityttävä maailman menon mukana ja mielellään ennakkoiden. Pandemian aikana EU osoitti kykenevänsä toimimaan ja tuottamaan vaikeissakin olosuhteissa. Tästä ovat esimerkkinä lukuisat uudet direktiivihankkeet. Silti on lukuisia asioita, joissa tarvittaisiin myös perussopimuksen muuttamista ainakin jollain aikavälillä:

- Talouspolitiikan kehyksiä voidaan muuttaa jonkin verran koskematta perussopimukseen, mutta onko se riittävää?
- Yksimielisyyspätös jäsenmaiden hallituksia edustavassa ministerineuvostossa on yhä sääntönä liian monessa tapauksessa. Esimerkiksi kaikissa oikeusvaltioasioissa, työelämäkysymyksissä, ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja verotusasioissa määräenemmistö tehostaisi päätöksentekoa.
- Edellisessä perussopimusmuutoksessa luotiin jäsenmaille mahdollisuus erota unionista. On myös oltava mahdollisuus erottaa jäsenmaita viimesijaisena ratkaisuna. Ensisijaisesti kyse olisi oikeusvaltiorikkomuksista. Lisäksi jäsenvaltion järjestäytyneestä ohjautumisesta ulos euroalueelta pitkäaikaisen holtittoman taloudenpidon vuoksi tulee olla säännöt.
- ”Terveysunionia” eli EU:n rajat ylittävän terveysyhteistyön tiivistämistä oli ehdotettu jo vuosia ennen pandemiaa, joka osoitti järjestelmien puutteet. Tulee esimerkiksi helpottaa tietojenvaihtoa ja luoda yhteiset periaatteet terveysdatan käyttöön, järjestää yhteisiä hankintoja ja vahvistaa EU:n alan virastojen toimivaltuuksia.